

Rinze Ijbema - Zondag 23.

Als je deze Zondag hoort voorlezen, wat is dan je reactie? Ik kan zo twee reacties noemen, omdat ik ze wel eens heb gehoord. De ene is: zeg, moet het nu alweer over zonde gaan en over hoe slecht wij zijn? **[1]** Daar gaat het in de kerk altijd over! Dat weten we nou onderhand wel. De andere reactie is: vroeger ging het in preken veel vaker over dat we zondaars zijn. Ik mis dat tegenwoordig wel, want het is toch iets waar we aan herinnerd moeten worden. **[2]** Gaat het nog eens over zonde? Twee verschillende reacties op zonde: we horen er veel te vaak over, en: we horen er nooit genoeg over.

Ik wil deze twee vragen graag even in een kader zetten. We herdenken dit jaar de 500^{ste} verjaardag van de reformatie van Luther. Luther kwam met een heel duidelijke vraag naar de Bijbel toe: hoe krijg ik een rechtvaardig God? Hij vond zijn antwoord vanuit de brieven van Paulus, met name zijn brief aan de Romeinen: niet door goede werken, maar door geloof is God mij, zondaar genadig. En dit antwoord dat Luther vond vindt je ook in Zondag 23. En dit antwoord is waar.

Tegelijk wil ik dit zeggen. De vraag van Luther is niet de enige vraag die je aan de Bijbel kunt stellen. Het is ook niet de enige vraag waarop je bij Paulus een antwoord vindt. Sterker nog: als je je heel erg focust op deze vraag, kun je bepaalde andere aspecten en gedachtenlijnen van Paulus zomaar mislopen en dat geldt misschien nog wel meer voor andere aspecten en gedachtenlijnen in de rest van de Bijbel. En er is een heleboel nieuwere bestudering van Paulus en van het Nieuwe Testament, die daar aandacht voor vraagt. En er zijn zelfs stemmen die zeggen, dat Luther Paulus niet begreep.

Nu ben ik het met dat laatste niet eens. Vanuit de vraag die Luther had, heeft hij Paulus gelezen en begrepen en hij heeft Paulus goed begrepen. Maar Luther heeft niet het laatste woord. Want, en Luther zou de eerste zijn om dat te beamen, wij zijn het niet en onze vragen zijn het niet die bepalen wat de Bijbel zegt. Er zit zelfs een risico in, wanneer je zo begint. 'Hoe krijg ik een rechtvaardig God?' Die vraag begint bij 'ik' en gaat dan naar God en misschien Gods wereld. De Bijbel begint bij God en dan de wereld en dan ik.

Vanmiddag wil ik dit met jullie doen: het gaat over Zondag 23, dus over de zin van geloven. Maar we gaan daarover nadenken vanuit een stukje uit de eerste brief van Johannes. En we gaan

daarover nadenken, zonder dat we de bril van Luther opdoen. En dan gaan we eens kijken waar we uitkomen.

[3] 'Wie in de Zoon van God gelooft, draagt het getuigenis in zich. Wie God niet gelooft, maakt hem tot leugenaar, omdat hij geen geloof hecht aan het getuigenis dat God over zijn Zoon gegeven heeft. **[4]** Dit getuigenis luidt: God heeft ons eeuwig leven geschonken en dat leven is in zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven. Wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.'

Wat zegt Johannes hier? Eerlijk is eerlijk, Johannes is niet altijd zo gemakkelijk. Paulus is niet altijd gemakkelijk, maar Johannes ook niet. Johannes is zeg maar een kettingdenker. Een kettingdenker. Hij pakt een onderwerp en zegt daar wat diepe dingen over en dan schakelt hij over op een volgend onderwerp en zegt daar diepe dingen over, maar die nieuwe diepe dingen sluiten dan toch weer aan op de diepe dingen die hij over het vorige onderwerp zei. Nu kun je je daardoor laten afschrikken, maar dat zou jammer zijn. De diepe dingen die hij zegt zijn sowieso de moeite waard en ook heel goed los van elkaar te gebruiken. En ergens is het natuurlijk ook gewoon leuk, dat je een brief van hem kunt blijven lezen en steeds nieuwe dingen ontdekken.

[5] Als Johannes het heeft over de Zoon van God, dan moet je beseffen dat het voor Johannes heel belangrijk is dat hij het over Jezus van Nazareth heeft. Ik begrijp dat dat voor jou gesneden koek is, maar ik wil er iets over kwijt om dan te laten zien waarom dat ook voor ons nog steeds belangrijk is om goed te onthouden. Het probleem van Johannes was dat hij met een Joodse achtergrond in een Griekse wereld leeft. Als Jood wist Johannes het zeker: in Jezus van Nazareth was Jahwe zelf zijn volk komen opzoeken. Maar dat kon je een Griek niet uitleggen. Je had natuurlijk oude Griekse verhalen van goden die mensendingen deden, maar moderne Grieken van toen begrepen heel goed dat dat niet echt waar was. De wereld van de goden of liever van god was geestelijk en alles wat aards is, is per definitie niet van die god. Een tegenstelling tussen de geestelijkheid van god en het materiële van deze wereld. Maar Johannes houdt vol dat God echt bij ons was, mens geworden, materieel, in Jezus van Nazareth.

Wat moet jij daar vandaag mee? Nou, heel simpel: de Grieken hebben gewonnen. Dat wil zeggen: vandaag is het prima als je niet in een god gelooft - en dat was iets wat voor de Grieken nog zo goed als onvoorstelbaar was. Of vandaag geloof je wel in een god, maar dan is dat vaak een heel vage god, een soort kracht of wat dan ook. Maar ik geloof met Johannes nog steeds dat de Joden iets op het spoor waren, wat de echte God hun had toevertrouwd. En dat is dat dit leven van ons iets

heeft, dat de moeite waard is. En dat is het, omdat het door God is bedacht en gemaakt. En dat is het, omdat de echte God dit leven, deze wereld, wil redden. En om dat te doen, is Hij er onderdeel van geworden: Jezus van Nazareth.

Vervolgens heeft Johannes het over geloof in deze Zoon van God. 'Wie in de Zoon van God gelooft, draagt het getuigenis in zich.' Als het over geloof gaat, kun je de bril van Luther op zetten. Dan moet het gaan over geloof als dat wat in de plaats komt van goede werken als het godgegeven middel waardoor het weer goed is tussen God en ons. Maar Johannes kan natuurlijk ook net een andere invalshoek hebben. De kleur die 'geloven' hier heeft, is de kleur van 'vertrouwen op.' Eigenlijk betekent het zoiets als 'geloven dat de Zoon van God gelijk heeft.'

Goed. 'Wie gelooft dat Jezus van Nazareth gelijk heeft, draagt het getuigenis in zich.' Wat is dat, een getuigenis in zich dragen, in je hebben? Een getuigenis is, zeg maar, een kwaliteitsstempel. Hier heb je er een: **[6]** beste koop. Als een product dat stempel heeft, dan weet je: volgens de consumentenbond is dit product het beste in zijn soort. En bedrijven zijn er als de kippen bij om met dat getuigenis reclame te maken. Dus hier zegt Johannes: **[7]** 'Wie in de Zoon van God gelooft, draagt het getuigenis in zich.' Wie gelooft dat Jezus van Nazareth gelijk heeft, neemt de beoordeling die God van Hem geeft over.

Johannes gaat verder. 'Wie God niet gelooft, maakt hem tot een leugenaar, omdat hij geen geloof hecht aan het getuigenis dat God over zijn Zoon gegeven heeft.' Ik wil graag dat je ziet, dat het voor Johannes een vanzelfsprekende stap is om van geloven in Gods Zoon over te stappen op geloven in God. Dat ligt in elkaars verlengde, geloven in Gods Zoon en geloven in God, omdat zij in elkaar verlengde staan, God en zijn Zoon. Geloven in Gods Zoon is Gods beoordeling van zijn Zoon overnemen. En niet geloven in God en/of Gods Zoon, is die beoordeling in twijfel trekken. Maar wie die beoordeling betwijfelt, zegt dat God liegt.

Maar wat is dan die beoordeling die God geeft van zijn Zoon, het stempel, het getuigenis? **[8]** 'Dit getuigenis luidt: God heeft ons eeuwig leven geschonken en dat leven is in zijn Zoon.' Je kunt als het over eeuwig leven gaat de nadruk leggen op het eerste woord: eeuwig. God heeft ons ééuwig leven gegeven in zijn Zoon. Maar als je dat doet vanuit een Grieks of modern idee van wie god is en wat hij doet, maak je het zomaar veel vager dan Johannes bedoelt. Zoiets van: het leven dat ver voorbij alle ellende en onzin van ons dagelijks leven gaat. Maar als Johannes het over eeuwig leven heeft, heeft hij het over eeuwig léven: dit dagelijkse leven van je is in Gods ogen geen onzin en dat er

allerlei ellende is, is een probleem, maar de oplossing is niet dat je een streep door 'leven' zet. De oplossing is dat je iets doet aan die ellende.

God is iets gaan doen aan die ellende door zijn Zoon. Het toppunt van verdriet, de vloek van ons leven, het grote pijnpunt is de dood. De Zoon van God is echt mens geworden. De Zoon van God is echt dood gegaan. En de Zoon van God heeft de dood verbrijzeld. Het leven, ons leven, door God bedacht en gewild, door God bedoeld om mooi te zijn en gaaf en blijvend, was in Christus en is in Christus. Nu kan dat leven niet meer stuk. De opstanding van Christus geeft Hem het stempel van God: beste koop. Gods getuigenis luidt: Ik heb jullie eeuwig leven geschonken en dat leven is in mijn Zoon. De invalshoek van Luther was: hoe krijg ik zondaar een genadig God? Hij vond zijn antwoord via de Bijbel: niet door mijn goede werken, maar door geloof. Het punt van Johannes heeft een andere achtergrond: hoe zorgt God dat jij kunt leven? Antwoord: door de opstanding van zijn Zoon. Dat is de boodschap van Christus en van God. En geloven is die boodschap omarmen. Christus omarmen. 'Wie de Zoon heeft, heeft het leven.'

Dat is wat Johannes hier zegt. Een volgende vraag is hoe dat ons raakt. Laat me daarvoor beginnen met waar het mij raakt. Wat een vrijheid. **[9]** Wat een ruimte. Weet je, het perspectief van mijn dagelijks leven is vaak niet: hoe krijg ik een genadig God? Het is vaak niet eens: hoe overleef ik de dood? Mijn perspectief is vaak: oeps, hoe kom ik deze week door? En dat heeft dan te maken met allerlei klussen die er moeten gebeuren en gaat dit wel goed en hoe loopt dat af... Vanuit mijzelf leef ik niet bepaald elke dag met het probleem wat de dood betekent. Maar nu zegt Johannes dat Jezus dat probleem van de dood heeft opgelost en nu is het net of iemand mij op de schouders tikt en tegen me zegt: 'Zullen we die klussen van deze week eens samen aanpakken? Want, zegt Hij, ik heb jouw leven veranderd. Ik heb de dood eruit gehaald. En ik denk dat ik wel wat met jouw leven kan. Doen?' - En dan kijk ik naar mijn leven door de ogen van God en dan voel ik alleen maar die ruimte, die vrijheid.

Maar misschien is het perspectief van jouw dagelijks leven wel anders. Ik weet niet, als je jong bent. Ik ben wel eens blij dat ik geen tiener ben, vandaag. Ik heb de indruk dat jonge mensen vandaag heel, heel veel moeten. Alsof er een soort ongeschreven wet is, van dat je leven eigenlijk volmaakt moet zijn. Eigenlijk moet jij er perfect uitzien, eigenlijk moet jij minstens zoveel vrienden hebben als iedereen, en uit alle keuzes die je hebt moet jij per sé de juiste keus maken, want anders mis je de boot. O ja, en je moet ook nog echt zijn. Ik zal eerlijk zijn, ik had geen idee wie ik was toen ik opgroeide. Dat was ik juist aan het uitvogelen. En nog wel.

Maar goed, nu groei jij vandaag op in zo'n veeleisende wereld en weet je wat? De Zoon van God tikt je op je schouder en zegt: 'Ik heb jouw leven veranderd. Ik heb de dood eruit gehaald.' De dood? Daar was jij nog helemaal niet mee bezig. Of misschien ook wel, trouwens. Maar wat gebeurt er dan? Volgens mij gebeurt er best wel wat. Jij zegt: 'Mijn probleem is dat ik het gevoel heb dat mijn leven perfect moet zijn, maar dat lukt me niet.' Hij zegt: 'Duh, natuurlijk niet. Een volmaakt leven, daar moet je God voor zijn. Nu ben ik toevallig God. Wat als we er eens samen naar kijken. By the way, weet je wat ik zo mooi vind aan jou?' - Helaas kan ik je dat dan niet vertellen, wat Hij zo mooi vindt aan jou, want ik ben Hem niet. Maar ik weet wel dat Hij iets wou noemen, waar jij zo gauw niet aan zou denken, omdat jij werd opgeslokt door de gekke verwachtingen in onze wereld vandaag. Maar dat zijn leugens en je bent er vrij van. **[10]** Kijk eens naar jezelf door de ogen van God. Leven begint bij Jezus.

Ander voorbeeld. Het is niet zo dat als je volwassen wordt, dat dan de verwachtingen van mensen om je heen en de patronen van de maatschappij waarin je leeft, opeens geen invloed meer op je hebben. Die invloed is er wel en je ziet het alleen al aan het feit dat niemand ons van de buitenkant kan onderscheiden van onze burens, als zij niet geloven. Onderdeel van die patronen en van die verwachtingen is dat je er allereerst voor zorgt dat het materieel goed met je gaat: als het even kan een eigen huis, een buitenlandse vakantie (liefst twee), een auto en een auto'tje, die dingen. 'Nieuw wagentje, buurman?' 'Ja, beste koop.' Het punt is dat alles wat je koopt de leegte van binnen niet gaat vullen. Zoals ze vroeger zeiden: je neemt er niks van mee in het graf. Maar ook op jouw schouder de hand van Christus. 'Ik heb jouw leven veranderd. Ik heb de dood eruit gehaald.' Maakt dat wat uit dan? **[11]** Ja, want nu mag je door de ogen van God naar jouw leven kijken en met Hem ontdekken wat voor zinvols er allemaal inziet, zinnig voor de bouw van een nieuwe wereld. Als je Gods Zoon hebt, heb je leven.

'Wie de Zoon heeft, heeft het leven. Wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.' Als je dat hoort, dan kunnen je gedachten aan de haal gaan met dat negatieve, dat harde oordeel. In lijn met de hele Bijbel mag je er ook voor kiezen die beoordeling aan God over te laten. De waarschuwing is bedoeld om je naar Jezus toe te brengen en het leven te ontvangen. En weet je, het oordeel van de wereld, dat is pas hard. Je moet perfect zijn. Je moet dit hebben en dat, anders tel je niet mee. Dat is pas hard. God ziet jou zoals je bent. Hij weet hoe een mensenleven eruitziet en Hij weet hoe jouw leven eruitziet. Hij weet waar het scheef zit en Hij weet hoe vaak je goed wilt kiezen, maar het niet lukt. Mijn leven is soms geen leven. Maar daarmee is het niet afgeschreven, niet door

God. Hij vraagt je te geloven dat Christus gelijk heeft, die tegen je zegt dat Hij de dood heeft verslagen. Waar anders zou je leven kunnen vinden, echt leven, dat vandaag begint?

[12] Ik ga nog een keer terug naar Luther, die Paulus leest en op zijn vraag naar een genadig God ontdekt dat het niet in zijn eigen goede werken zit, maar in genade en geloof. Als je de lijnen volgt die Paulus trekt in zijn Brief aan de Romeinen, als Paulus beschrijft dat tegenover al onze zonden de genade van God alleen maar groter wordt, dan komt Paulus op een gegeven moment met deze vraag: 'Zullen wij dan zondigen, opdat de genade toeneemt?' Het is een retorische vraag en het antwoord is 100% 'nee', maar evengoed is het een vraag die in de lijn van Johannes niet eens op zou komen. Dit is de conclusie van Johannes: 'We weten dat iemand die uit God geboren is niet zondigt.' Nu is dit dezelfde Johannes die eerder zei: 'Als we zeggen dat we de zonde niet kennen, misleiden we onszelf.' Maar Paulus speelt met de gedachte dat je maar dapper moet zondigen, terwijl Johannes worstelt met de onmogelijke mogelijkheid van de zonde.

Spreken Paulus en Johannes elkaar dan tegen? Ik denk eerlijk dat het anders zit. Als ik iets van God begrijp, is dat ook dat ik nog maar zo weinig van Hem weet. Ik bedoel dat als iets alleen maar positiefs: Hij is zoveel groter dan wij allemaal, dat we als we elkaar allemaal een hand geven en om Hem heen gaan staan, we nooit met genoeg zijn om dat te doen. Er is één God en er is één wereld waarin wij met Hem leven. Maar aan die werkelijkheid zitten al zoveel kanten, dat alle boeken in de wereld niet genoeg zouden zijn om het te bevatten. Ik zie geen tegenspraak in die verschillende belichtingen. En ik blijf preken over geloof en zonde en genade, als de Bijbel daarover spreekt, en over geloof en leven, als de Bijbel daarover spreekt. Gewoon, omdat het allemaal waar is.

Amen.